

Izglītības un zinātnes
ministrija

Bērnu līdzdalība pirmsskolas izglītībā: Izglītības un zinātnes ministrijas 2021. gada aprīļa aptaujas par bērnu līdzdalību rezultāti

Konference "Laimīgs un drošs bērns pirmsskolā"

2021. gada 12. maijs

Aktualitāte (1)

**Ar līdzdalību izprot aktīvu,
apzinātu un brīvprātīgu cilvēku
iesaistīšanos lēmumu
pieņemšanā un savas kopienas
ikdienā, kas ir viens no
demokrātiskas sabiedrības
pamatnosacījumiem
(Hart, 1992).**

<https://in.pinterest.com/pin/303289356153829465/>

Aktualitāte (2)

https://www.jing.fm/iclip/hRJJT_50-fun-activities-for-kids-to-do/

BĒRNU LĪDZDALĪBAS JOMAS

- **Izglītība**
- **Kultūra**
- **Veselība**
- **Tieslietas**
- **Sociālā labklājība**

Bērnu līdzdalības tiesiskais regulējums (1)

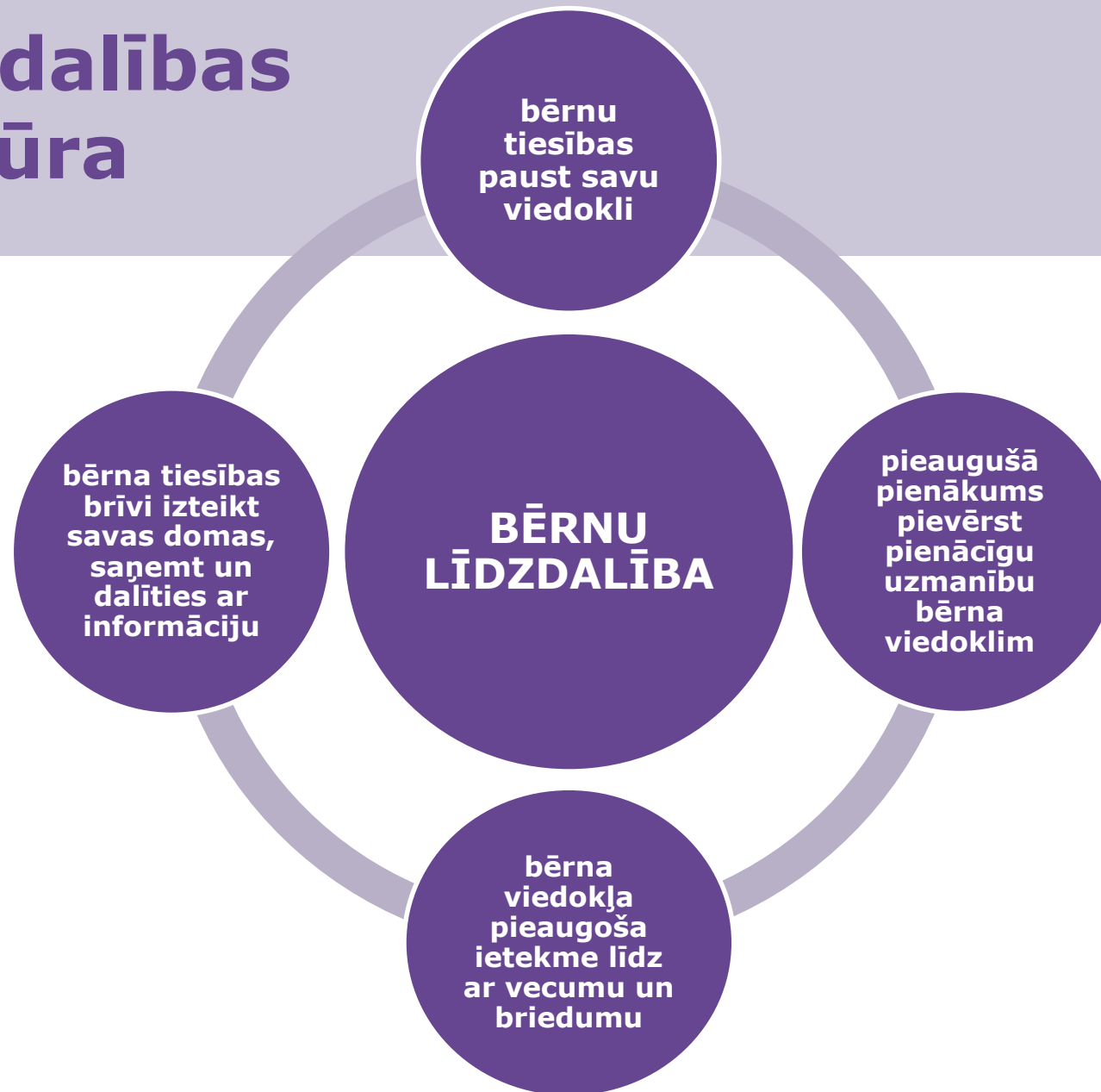

ANO Bērnu tiesību konvencijā noteiktās bērnu līdzdalības tiesības

- Dalībvalstis nodrošina, lai ikvienam bērnam, kas ir spējīgs formulēt savu viedokli, būtu tiesības brīvi to paust visos jautājumos, kas viņu skar, turklāt bērna viedoklim jāpievērš pienācīga uzmanība atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei (12.panta 1. punkts).
- Ikvienam bērnam ir tiesības uz vārda brīvību; šīs tiesības ietver brīvību meklēt, saņemt un nodot jebkādu informāciju un idejas neatkarīgi no robežām mutiski, rakstiski vai drukātā veidā, mākslas darbu veidā vai citiem bērna izvēlētiem līdzekļiem (13.panta 1. punkts).

(<https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150>)

Bērnu līdzdalības struktūra

<https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150>

Bērnu līdzdalības tiesiskais regulējums (2)

Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktās bērna brīvības

- Bērnam ir tiesības brīvi izteikt savas domas, šajā nolūkā saņemt un sniegt jebkāda veida informāciju, tiesības tikt uzklausītam (13.panta 1.punkts).
- Bērnam ir tiesības piedalīties pašpārvaldē izglītības, kultūras un sporta jomā, jebkurās citās jomās, kas skar bērna intereses, bērna viedoklim veltāma pienācīga vērība atbilstoši viņa vecumam un briedumam (13.panta 3.punkts).

(<https://likumi.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums>)

Bērnu līdzdalības tiesiskais regulējums (3)

Ministru kabineta 2018. gada 21. novembra noteikumos Nr.716 “Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem” noteiktās bērnu līdzdalības tiesības

- Mācību procesā tiek nodrošināta saistība ar viņa [bērna] pieredzi un ikdienu un iesaiste lēmumu pieņemšanā par savu dzīvi (11.4.1.apakšpunkts).

(<https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitibas-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitibas-programmu-paraugiem>)

Bērnu līdzdalības tiesiskais regulējums (4)

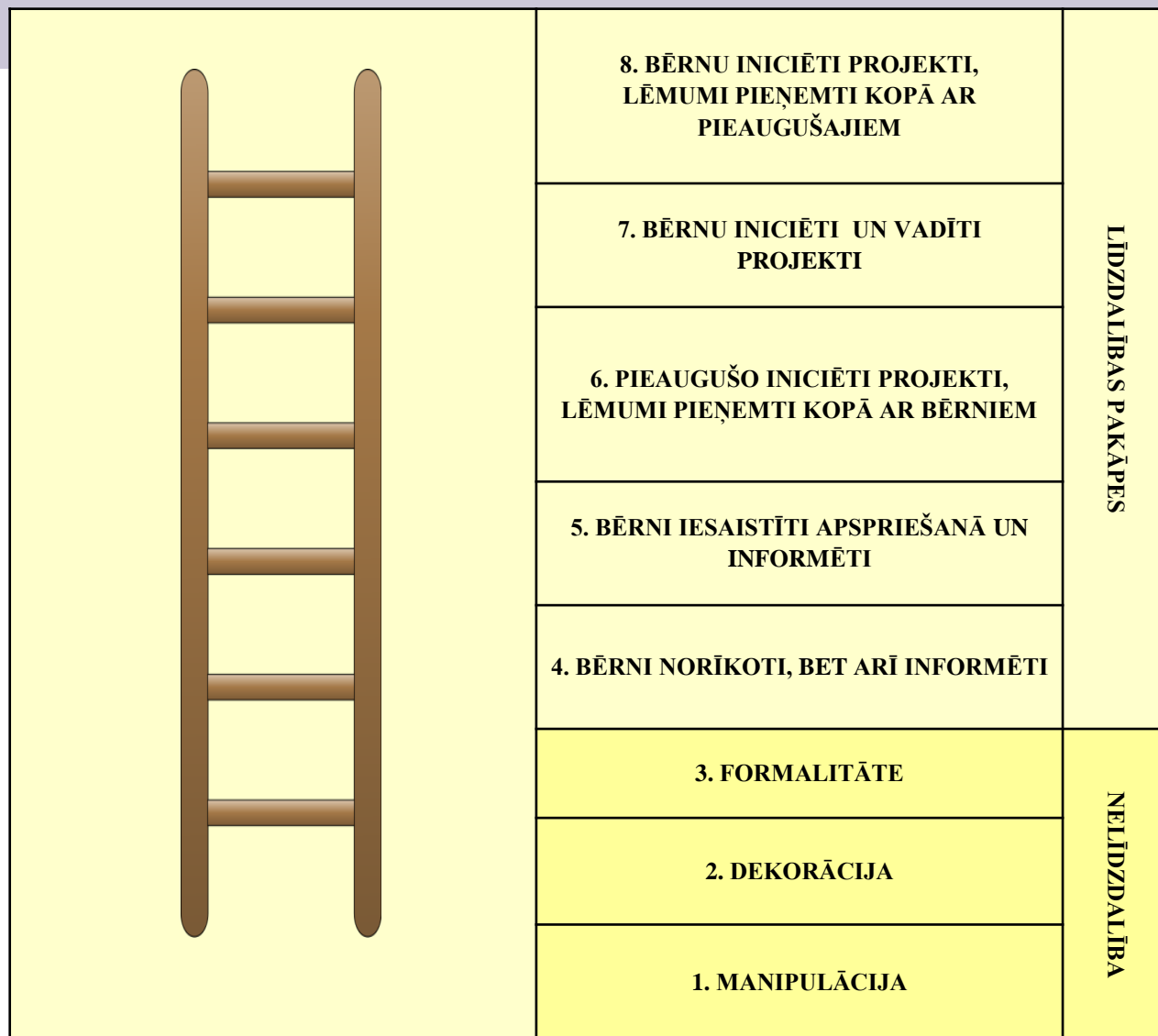
ANO Bērnu tiesību konvencijas Vispārējais komentārs Nr.7

“Bērna tiesību īstenošana agrīnajā bērnībā” par bērnu līdzdalību

- Cieņa pret maza bērna kā ģimenes, kopienas vai sabiedrības locekļa rīcībspēju bieži tiek aizmirsta vai atzīta par nepiemērotu bērna vecuma un brieduma trūkuma dēļ.
- Bērniem jātiek atzītiem par aktīviem ģimeņu, kopienu un sabiedrību locekļiem ar savām rūpēm, interesēm un viedokļiem.

(<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/GeneralComment7Rev1.pdf>)

Bērnu līdzdalības kāpnes (Hart, 1992)

Bērnu līdzdalības izpētes jomas pirmsskolas izglītībā

bērnu
ikdienas
sadarbība
pirms-
skolā

līdzdalība
pirmsskolas
izglītības
prakses
dokumentē-
šanā

pirmsskolas
skolotāju
valodas
lietojums
bērnu
līdzdalības
sekmēšanai

bērnu
līdzdalība
zīdaiņu
vecumā

bērnu
līdzdalība
agrīnās
lasīt-
prasmes
apguvē

bērnu
līdzdalība kā
demokrātijas
vērtība
pirmsskolas
izglītības
programmā

skolotāju
uzskati par
bērnu
līdzdalību

Bae, 2009; Bath, 2012; Batistič Zorec, 2015; Brogaard Clausen, 2015; Einarsdottir, Purola, Johansson, Broström, & Emilson, 2015; Ghirotto & Mazzoni, 2013; Kangas, Venninen, & Ojala, 2016; Knauf, 2017; Sommer, Pramling Samuelsson, & Hundeide, 2013; Turnšek, 2016

Metodoloģija

Mērķis – veikt monitoringu par 5 - 6 gadīgu bērnu līdzdalības īstenošanu pirmsskolas izglītībā.

Datu ieguves metode – anketēšana.

Respondenti – grupu skolotāji, kuri īsteno pirmsskolas izglītības programmas 5 - 6 gadīgajiem bērniem.

Norise – aptauja veikta 2021. gada aprīlī, izmantojot Izglītības un zinātnes ministrijas aptaujas rīku Limesurvey.

Datu analīze – aprakstošā statistika.

Aptaujā piedalījās 2419 respondenti.

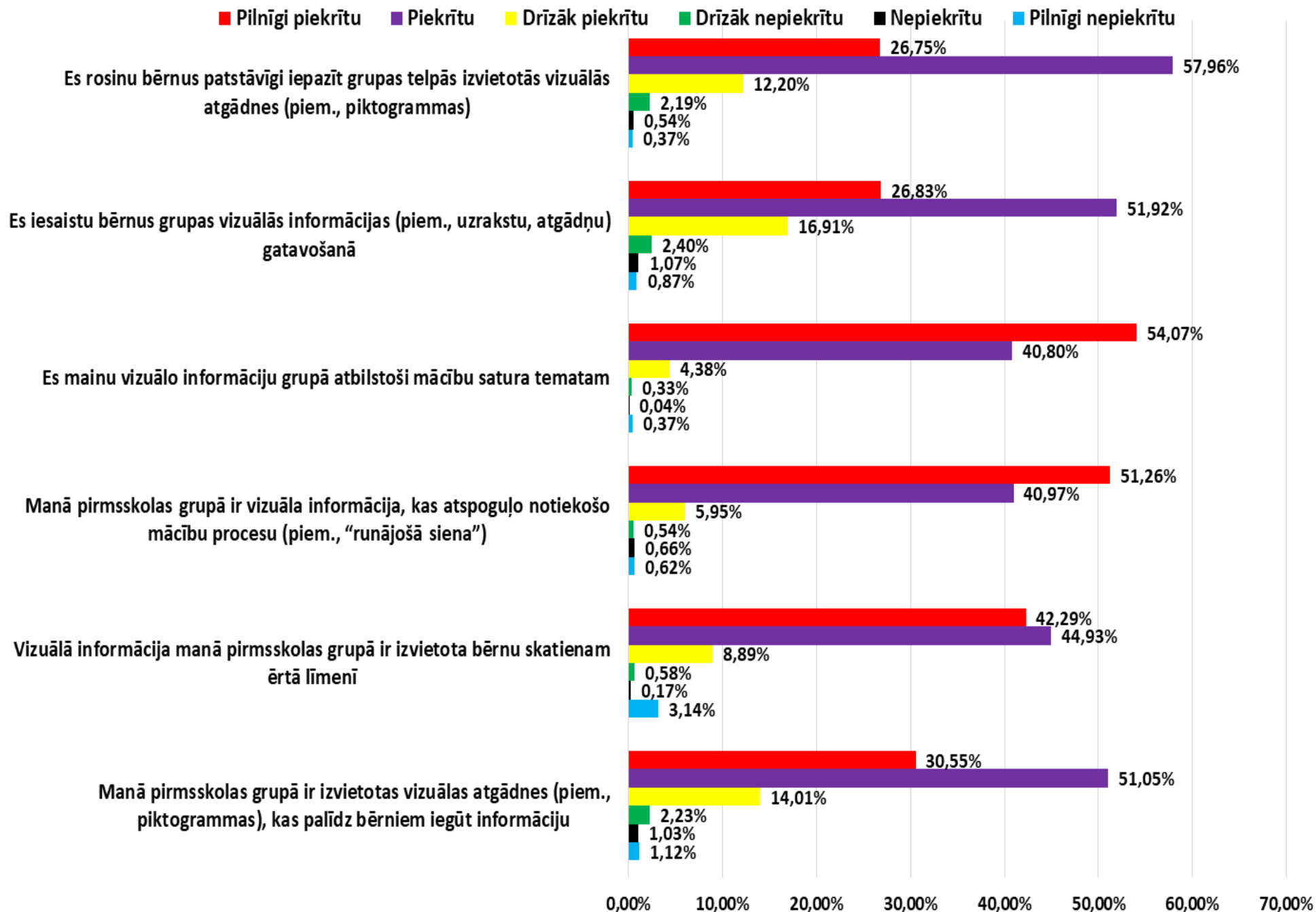
Aptaujā pārstāvēta 741 izglītības iestāde jeb **82,89%** no izglītības iestāžu, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas 5 – 6 gadīgiem bērniem, kopskaita (*894 izglītības iestādes*).

Aptaujas struktūra

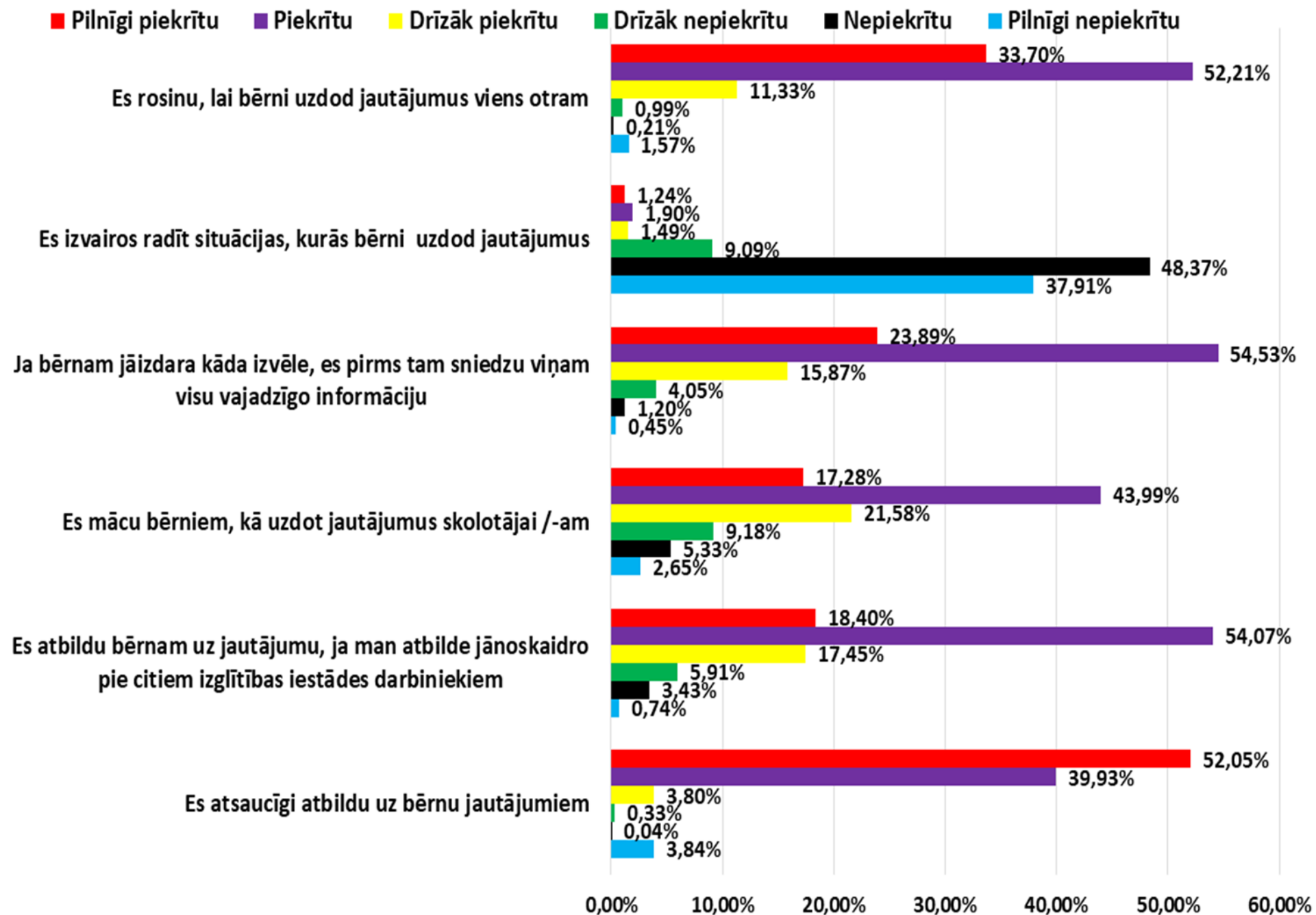
1. Bērna tiesības saņemt informāciju	1.1. Informācijas pieejamība bērna patstāvīgai lietošanai
	1.2. Informācijas pieejamība bērnam ar skolotāja starpniecību
2. Bērna tiesības paust savu viedokli	2.1. Bērna viedokļa uzklauššana
	2.2. Bērna rosināšana izteikt viedokli
3. Bērnu iesaistīšana lēmumu pieņemšanā	3.1. Aktuālu jautājumu apspriešana ar bērniem
	3.2. Bērnu viedokļa ņemšana vērā, pieņemot lēmumu
	3.3. Bērnu patstāvīgas lēmumu pieņemšanas rosināšana
4. Skolotāju kompetences bērnu līdzdalības jautājumos pašnovērtējums	

Skolotāju uzskati

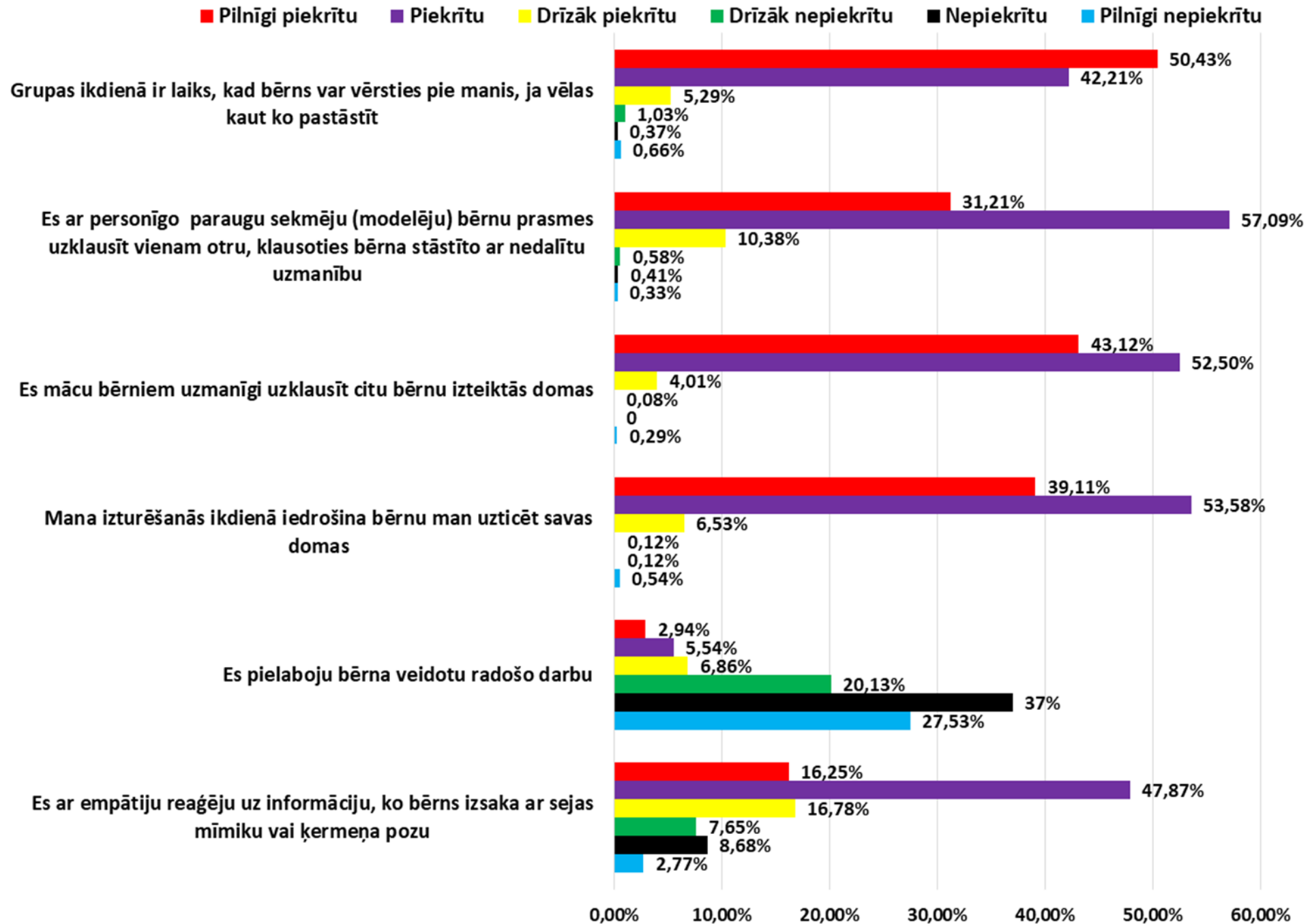
Informācijas pieejamība bērna patstāvīgai lietošanai

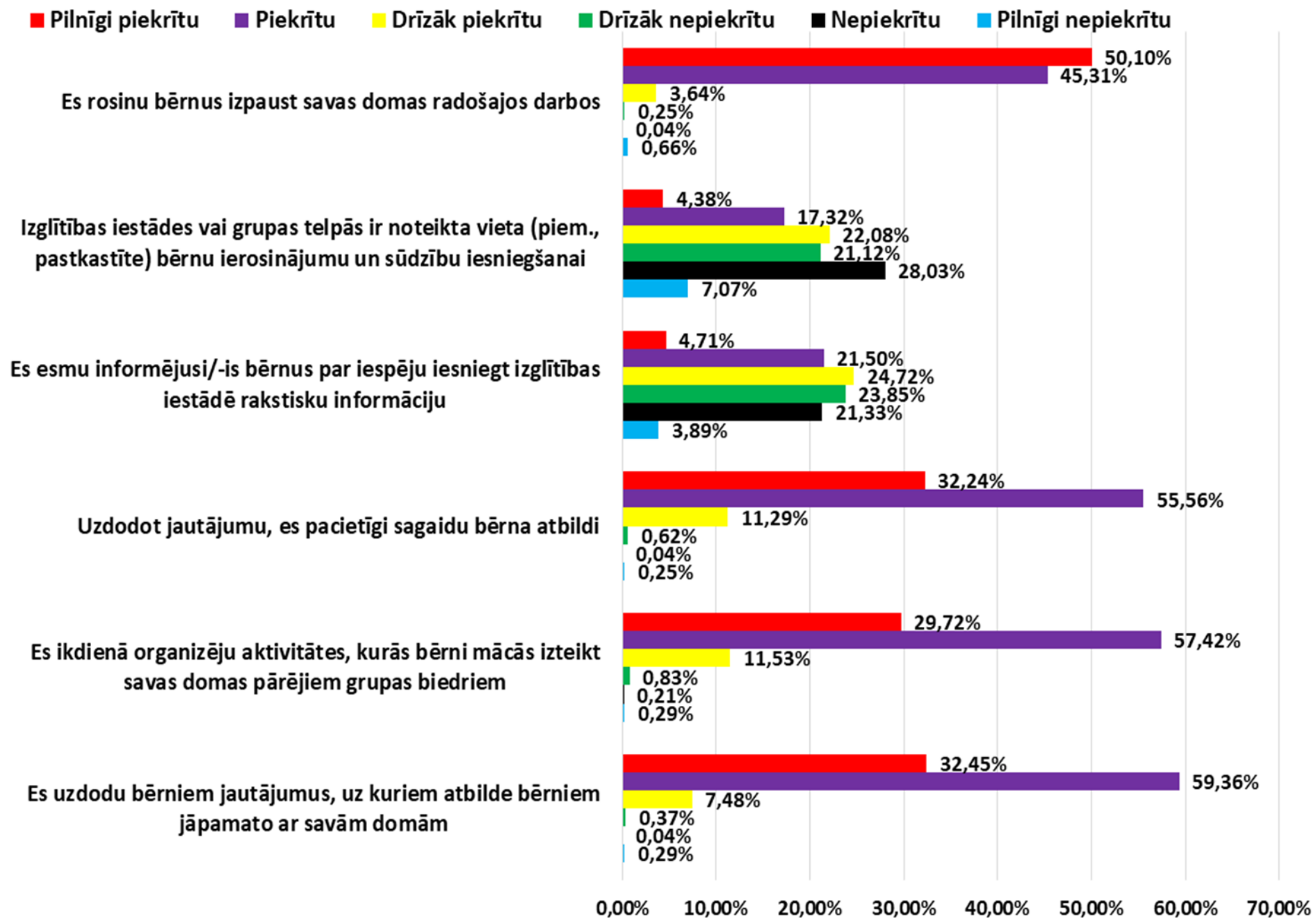
Informācijas pieejamība bērnam ar skolotāja starpniecību

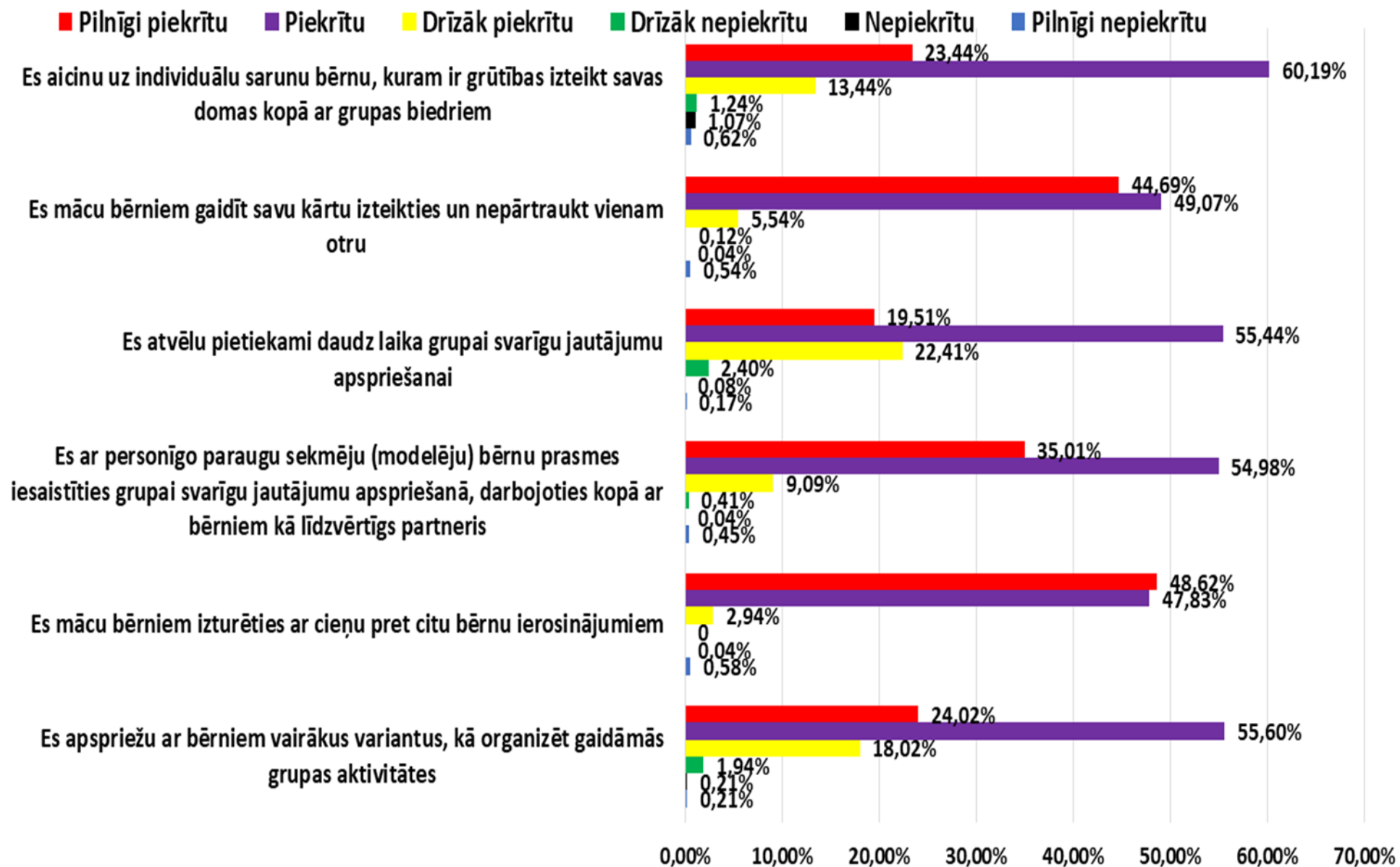
Bērna viedokļa uzklauššana

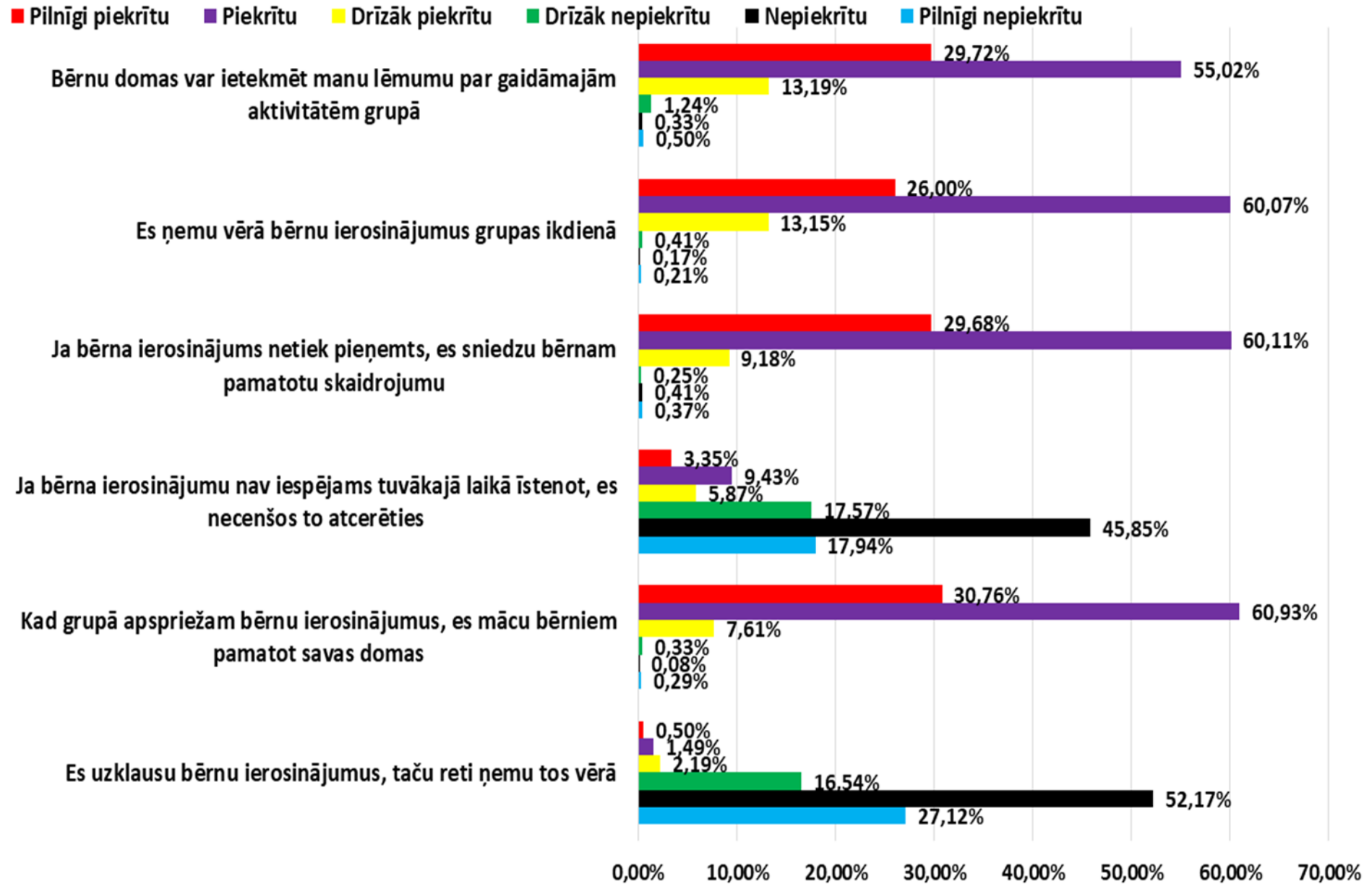
Bērna rosināšana izteikt viedokli

Aktuālu jautājumu apspriešana ar bērniem

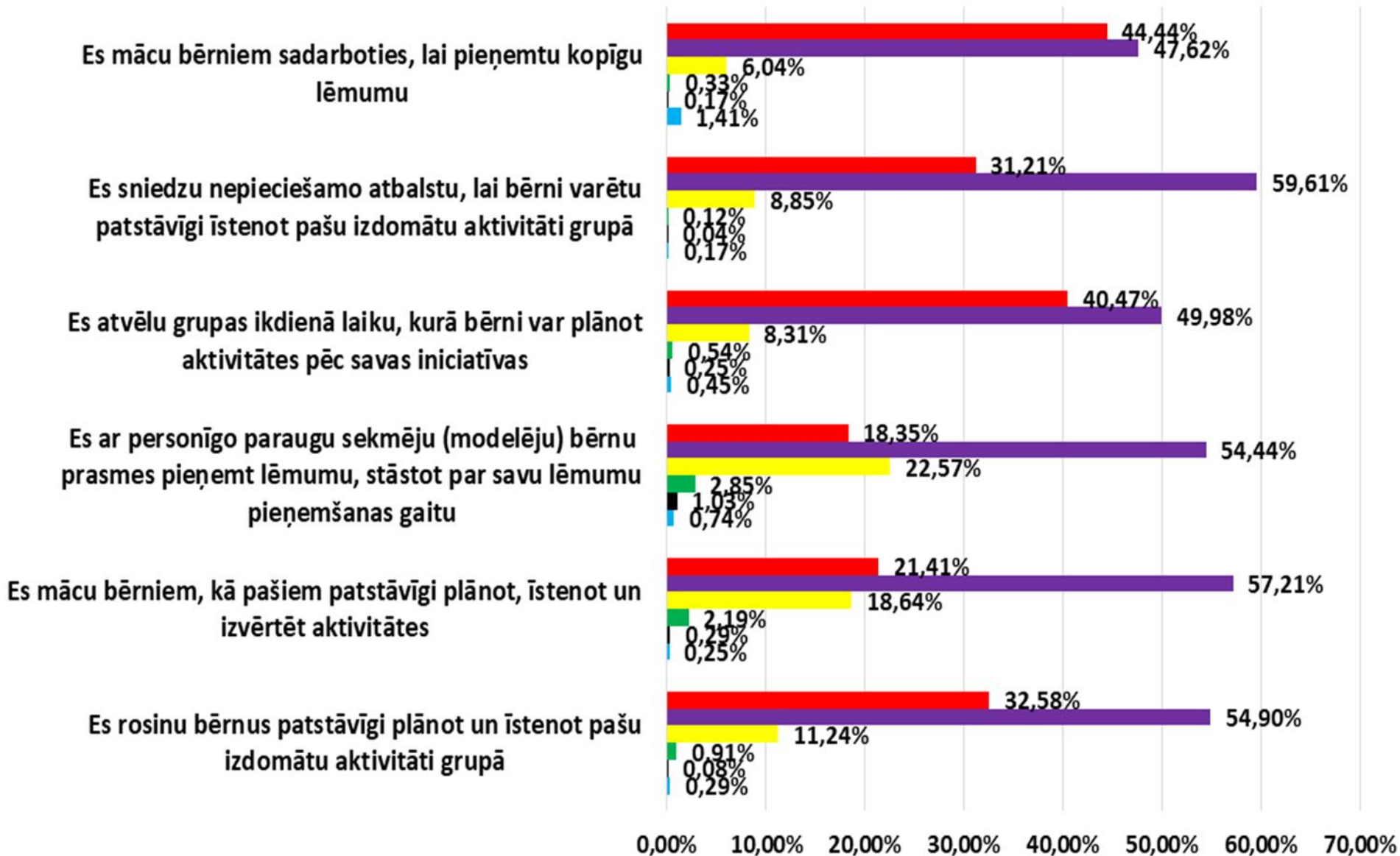

Bērnu viedokļa ņemšana vērā, pieņemot lēmumu

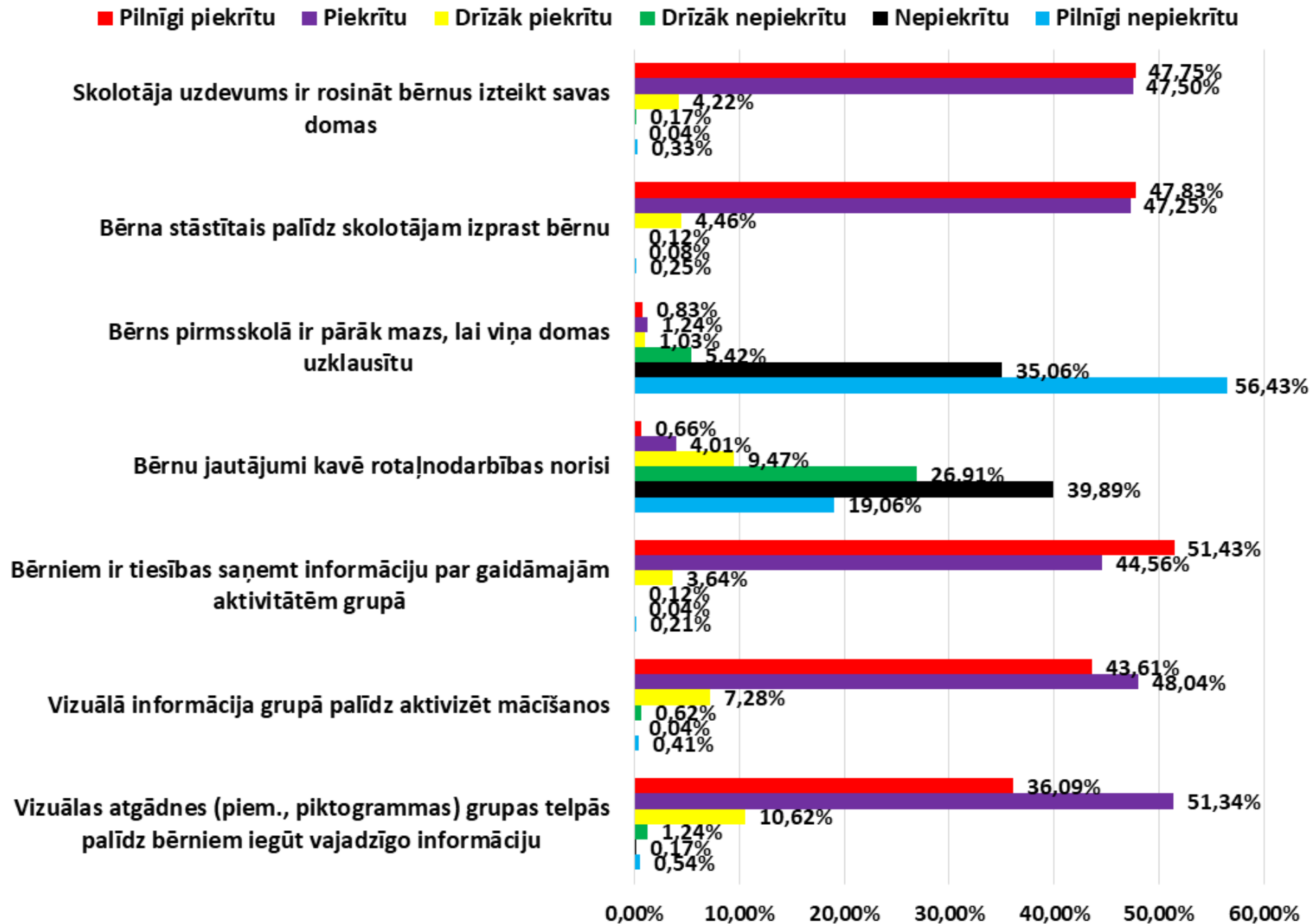

Bērnu patstāvīgas lēmumu pieņemšanas rosināšana

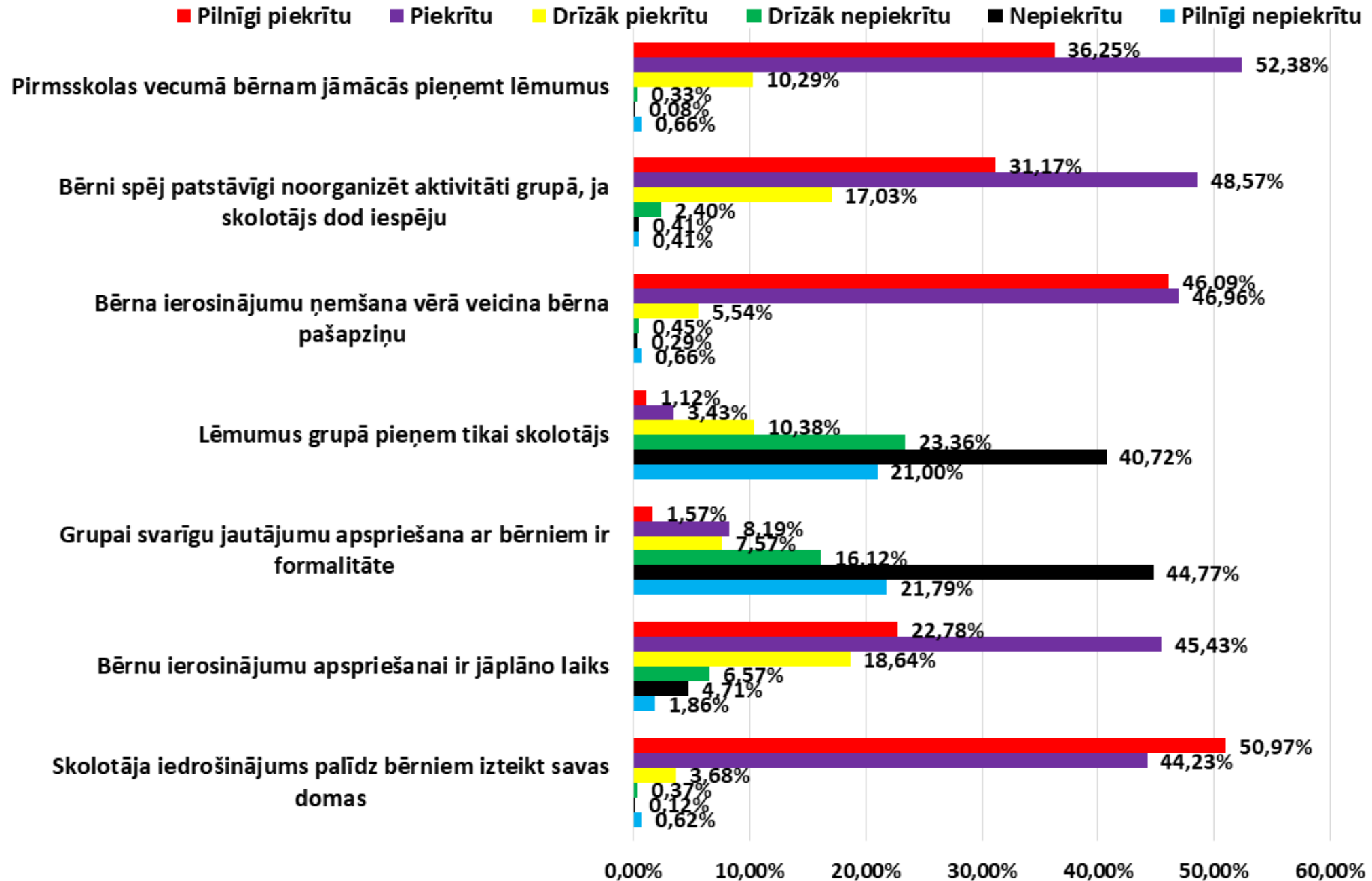
■ Pilnīgi piekrītu
 ■ Piekrītu
 ■ Drīzāk piekrītu
 ■ Drīzāk nepiekrītu
 ■ Nepiekrītu
 ■ Pilnīgi nepiekrītu

Skolotāju uzskati par bērnu līdzdalību (1)

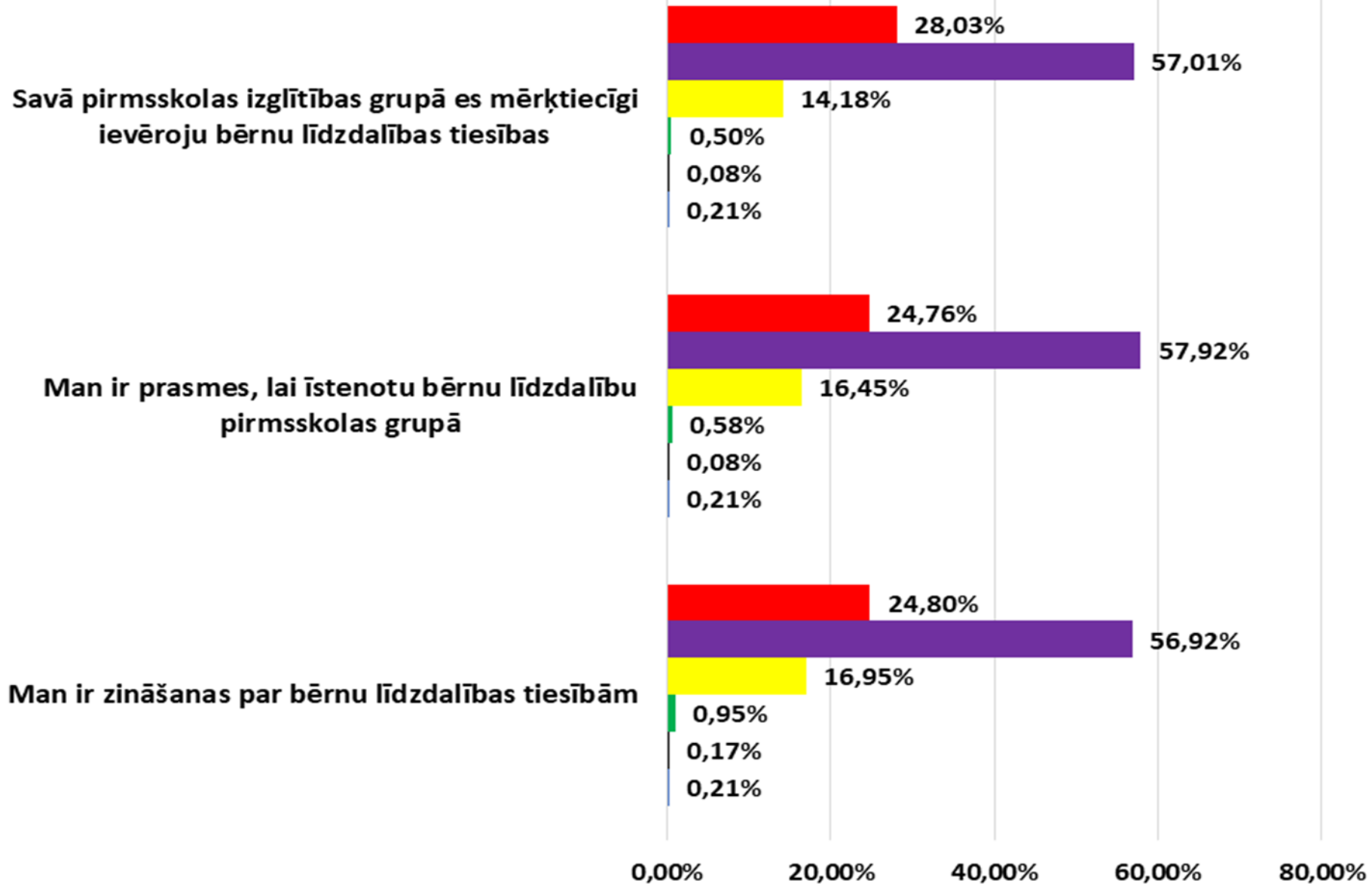

Skolotāju uzskati par bērnu līdzdalību (2)

Skolotāju kompetences bērnu līdzdalības jautājumos pašnovērtējums

■ Pilnīgi piekrītu ■ Piekrītu ■ Drīzāk piekrītu ■ Drīzāk nepiekrītu ■ Nepiekrītu ■ Pilnīgi nepiekrītu

Secinājumi (1)

- Bērnu līdzdalība ir viens no pilsoņu līdzdalības aspektiem, kas ir demokrātiskas sabiedrības pamatnosacījums.
- Demokrātiskā sabiedrībā bērnu līdzdalība ir bērnu tiesības.
- Latvijā bērnu līdzdalības tiesības likumiski nostiprinātas visās jomās ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu.
- Ar līdzdalības jēdzienu saprotot aktīvu, apzinātu un brīvprātīgu cilvēku iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā savas kopienas ikdienā.
- Bērna līdzdalībai jāaptver visas norises un procesi bērna ikdienā pirmsskolas izglītības iestādē.

Secinājumi (2)

- Bērnu līdzdalības īstenošana prasa no pieaugušā plašu skatījumu un elastīgu pieeju, kas ļautu bērniem ne vien paust savus uzskatus, bet iegūt reālu ietekmi uz norisēm viņu ikdienā.
- Pastāv risks, ka pieaugušais pozitīvu nodomu vadīts, uzņemas lomu interpretēt bērna vajadzības, neapspriežoties ar pašiem bērniem.
- Monitoringa rezultāti parāda, ka bērnu līdzdalība pirmsskolas izglītībā tiek īstenota atbilstoši.
- Lielāku uzmanību jāpievērš bērnu ierosinājumu un sūdzību izskatīšanai un empātijai attiecībā pret bērna neverbāli pausto viedokli, tostarp radošā darbā.
- Bērnu līdzdalības īstenošanā svarīgu lomu ieņem skolotājs.

Izmantotie literatūras avoti (1)

- Bae, B. (2009). Children's right to participate: Challenges in everyday interactions. *European Early Childhood Education Research Journal*, 17(3), 391-406. doi: 10.1080/13502930903101594
- Balode, L. (2016). Par bērnu tiesību ievērošanu Latvijā: ko par to visu domā bērns? Pieejams: <http://www.delfi.lv/calis/enciklopedija/par-bernu-tiesibu-ieverosanu-latvija-ko-par-to-visu-doma-berns.d?id=47514203>
- Bath, C. (2012). 'I can't read it; I don't know': Young children's participation in the pedagogical documentation of English early childhood education and care settings. *International Journal of Early Years Education*, 20(2), 190-201. doi: 10.1080/09669760.2012.715242
- Batistič Zorec, M. (2015). Children's participation in Slovene preschools: The teachers' viewpoints and practice. *European Education*, 47(2), 154-168. doi: 10.1080/10564934.2015.1039878
- Brogaard Clausen, S. (2015). Schoolification or early years democracy? A cross-curricular perspective from Denmark and England. *Contemporary issues in Early Childhood*, 16(4), 355-373. doi: 10.1177/1463949115616327
- Eiduka, D. (2017). *Bērnu līdzdalība Latvijā: Sākotnējais ieskats normatīvajā ietvarā un bērnu viedokļos*. Prezentācija starpdisciplinārajā seminārā "Bērnu līdzdalības tiesību formālais nodrošinājums un īstenošana praksē bērnam būtiskajās dzīves jomās LR Labklājības ministrijā 2017.gada 10.aprīlī. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/3664>
- Einarsdottir, J., Purola, A.-M., Johansson, E.M., Broström, S., & Emilson, A. (2015). Democracy, caring and competence: Values perspectives in ECEC curricula in the Nordic countries. *International Journal of Early Years Education*, 23(1), 97-114. doi: 10.1080/09669760.2014.970521

Izmantotie literatūras avoti (2)

- Ghirotto, L., & Mazzoni, V. (2013). Being part, being involved: The adult's role and child participation in an early childhood learning context. *International Journal of Early Years Education, 21*(4), 300-308. doi: 10.1080/09669760.2013.867166
- Hart, R.A. (1992). *Children's participation: From tokenism to citizenship*. Florence: UNICEF International Child Development Centre.
- Kangas, J., Venninen, T., & Ojala, M. (2016). Educators' perceptions of facilitating children's participation in early childhood education. *Australasian Journal of Early Childhood, 41*(2), 85–94.
- Knauf, H. (2017). Documentation as a tool for participation in German early childhood education and care. *European Early Childhood Education Research Journal, 25*(1), 19-35. doi: 10.1080/1350293X.2015.1102403
- Ozola, A. (2017). *Bērnu līdzdalības vadība pirmsskolas izglītībā*. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitāte.
- Sommer, D., Pramling Samuelsson, I., & Hundeide, K. (2013). Early childhood care and education: A child perspective paradigm. *European Early Childhood Education Research Journal, 21*(4), 459-475. doi: 10.1080/1350293X.2013.845436
- Turnšek, N. (2016). Teachers' implicit theories on child participation in preschool. *Athens Journal of Education, 3*(1), 7-18.

Pateicības

Paldies par atbalstu un sadarbību:

Ilzei Seipulei, Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības departamenta direktora vietniecei vispārējās izglītības jomā,

Agritai Miesniecei, Skola2030 ekspertei,

Lienei Rolandai, Skola2030 ekspertei,

Gintai Kārkliņai, Skola2030 ekspertei.

Izglītības un zinātnes
ministrija

Paldies par uzmanību!

Sagatavoja: **Gunita Delijeva,**

Izglītības departamenta vecākā eksperte

Gunita.Delijeva@izm.gov.lv, tālrunis: 67047844